

Wilde bijen in mijn tuin

Tekst Annette van Berkel

De Roodrandzandbij

Zandbijen zijn de grootste wilde bijen familie in Nederland met 76 waargenomen soorten. Hun naam zandbij danken ze aan hun ondergrondse nestbouw waarbij de meeste soorten een voorkeur hebben voor zand.

Gelukkig zijn er ook een aantal soorten die het in klei doen of in de zandruggen die de rivier hier en daar in het rivierenland-schap heeft achter gelaten. De kunstmatige zandhopen die wij mensen overal neerleggen zoals dijken, kades en wegbermen worden ook vaak gebruikt. Ze graven gangen in de grond en maken daar hun broedcellen. Er is een aantal grote zandbijen (soms zelfs iets groter dan de honingbij) maar ook veel erg kleine. Die kleine soorten zijn erg moeilijk op naam te brengen daarom beperk ik mij tot de grote soorten.

Ina van de Vlist vertelde in *Bijenhouden 2018-1* uitgebreid over haar ervaringen met de zwartbronzen zandbij, een mooie grote harige voorjaarssoort. Ik ga nu in op mijn ontmoetingen met de roodrandzandbij (*Andrena rosae*), een in juli-augustus vliegende zandbij.

Ontmoeting met de roodrandzandbij

Mijn eerste roodrandzandbij kwam ik in de zomer van 2020 tegen in de uiterwaarden van de Lek foeragerend op berenklauw. Daar was ze, het was een vrouwtje, bezig met het verzamelen van stuifmeel en nectar. De roodrandzandbij is een grote zwarte bij met meestal rode vlekken of band op de eerste segmenten van het achterlijf. De grootte van 9,5-11 mm

en de zwarte kleur maken de bij duidelijk anders dan de honingbij. Ik was erg blij met de vondst, het is een mooie grote bij! Enkele dagen later zag ik in de ecologische wijk Lanxmeer in Culemborg ook erg veel berenklauw staan. Het duurde niet lang of ik zag ook daar een foeragerend vrouwtje. Reden genoeg om eens flink in deze soort te duiken.

Zeldzaam maar niet overal

Dat het een interessante soort betrof bleek al gauw. Ten eerste bleek de roodrandzandbij zeldzaam te zijn. Ik heb mij voorgenomen om in *Bijenhouden* alleen over algemene bijen te vertellen. Daar wijk ik dus nu al van af. Toch kan de roodrandzandbij redelijk algemeen zijn op de plekken waar zij voorkomt. En aangezien ze in de zomer van 2020 in Culemborg in de uiterwaarden en in de ecologische woonwijk te vinden was, was het voor mij geen zeldzame bij. Ook collega-bijenliefhebbers kwamen ze in de omgeving van Culemborg geregeld tegen.

In Nederland komen ze echter maar beperkt voor. In de Biesbosch zit een grote populatie die zich voortzet naar het oosten en westen. Verder zijn ze te vinden op enkele vliegplaatsen in het zuiden van Nederland en in het rivieren-

gebied. De bij lijkt te profiteren van natuurontwikkeling in de uiterwaarden.

Een of twee soorten

De roodrandzandbij is een soort met twee generaties. Ik liep tegen de zomergeneratie aan maar er is ook een voorjaarsgeneratie. De voorjaarsdieren hebben meer rood op het tweede achterlijfsegment dan de zomerdieren. De zomerdieren hebben soms maar een paar rode vlekjes (zie de variatie op de foto's). Tot voor kort dacht men dat de voorjaarsvorm een andere soort is (*Andrena stragulata*). Genetisch onderzoek van de voorjaarssoort die in de Biesbosch vliegt, toont aan dat dit ook de roodrandzandbij is.

Voorjaar 2021

Uiteraard ben ik afgelopen voorjaar op zoek gegaan naar de voorjaarsgeneratie van de roodrandzandbij. Zij verzamelen volgens de literatuur geen stuifmeel op schermbloemen zoals de zomergeneratie maar op wilg. Dat maakt het zoeken meteen veel lastiger want de mannelijke wilgen die bloeien in de gebieden waar ze afgelopen zomer vlogen, zijn doorgaans groot en onoverzichtelijk. Daar komt bij dat de voorjaarsgeneratie minder bijen telt dan de zomergeneratie waardoor de trefkans nog lager is. Toch denk ik er één gezien te hebben. Op vier meter hoogte op mannelijke wilgenkatjes liep begin mei een grote zwarte bij met een glad glimmend achterlijf. Maar op een actief bewegende bij kon ik op die afstand de roodtekening niet zien. Het was al een

kunst om haar in de kijker te houden door het bewegen van de takken. Fotograferen was helemaal uitgesloten. Al snel vloog ze weg en was ik haar ook meteen kwijt. Het is daarmee geen bewijsbare waarneming maar het geeft toch een kick dat ik waarschijnlijk een voorjaarsdier gezien heb.

De tweede generatie van de roodrandzandbij vliegt nu nog in augustus dus ga op zoek op plekken waar veel berenklauw staat te bloeien. Wie weet treft u haar ook! ●

Wilgen in mei, waarin ik mogelijk een voorjaarsdier van de roodrandzandbij zag, Lazaruswaard, Culemborg. Foto Annette van Berkel

Mijn eerste roodrandzandbij, Lazaruswaard, Culemborg. Foto Annette van Berkel

Foerageerbiotoop zomer, Lazaruswaard, Culemborg. Foto Annette van Berkel

Vrouw roodrandzandbij drinkt nectar op berenklauw, Biesbosch. Foto Anthonie Stip

Roodrandzandbijvrouwtje wordt benaderd door een mannetje, Biesbosch. Foto Anthonie Stip